

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA U ZAGREBU.

Broj 3.

U Zagrebu 1923. god.

Godište XIX.

ŠPIK.

D. PAULIĆ.

ZAGREB.

Već je prošao i drugi dan kako smo se sušili u našem sjeniku »Belle-vue« u Kranjskoj Gori od vlažnog izleta na Triglav.

Vrijeme je bilo beznadno, bar za nas, ako i jesu seljaci govorili, da dukati padaju s neba. Mi se nismo mogli s time složiti! Već nismo znali kome bi se zavjetovali, da li sv. Iliji Gromovniku ili bogu Pluviusu, — ili bi možda ipak bilo najbolje, da pošaljemo gore na drugi svijet kojega »špenglera«, da popravi tu nebesku štrcaljku! Na koncu smo se složili jednoglasno, da ćemo, ako se vrijeme ne popravi, prema istoku »v dimne hrvatske nižave«.

Najednom slijedećega jutra, još u sumraku novoga dana, probudi me divlja buka mojih drugova. Mislio sam, da naš »hotel« gori, no dogodila se još veća stvar! Vani jo naime bilo — vedro! U nekoliko smo časaka bili spremni i pošli odmah na put. Kuda ćemo, to za sada još nismo odlučili, no glavno je, da je nastalo lijepo vrijeme, a izbor tura je velik: Škratitica, Špik, Razor, Prisojnik, Jalovec, sve nam je bilo na dohvatu.

Cijelo je selo još ukočeno drijemalo u zadnjem jutarnjem snu, kad smo ostavili naše noćište. Ulica je bila tamna i tiha, tek iz jednog prozora titralo je crveno svjetlo u sobi nekoga seljaka, koji je podrano na posao. Ostavili smo naskoro za sobom selo i došli na široku bijelu cestu, koja vodi u dolinu Velike Pišnice. Potok teče uz nju. On se jedini nije dao smesti od noći — brbljao je neprestano, sad sitno i tihano, prelazeći preko pličina i prudišta, sad opet gromorno, rušeći se u mlječnim slapovima preko ispranih visokih stijena u duboke ponore. Dan već nije bio daleko. Zvijezde su izgubile ono srebrenasto svjetlo, koje se tako jasno ističe od guste modrine neba, već su izblijedile, a i nebeski svod je postao tanji — prozirniji, pogotovo tamo na istoku, gdje su se već javljale prve boje rane zore. Iz niskog grmlja oglasila se gorska zeba, njen cvrkut mi se pričinio kao malena iskra sred tmine.

U svježem jutarnjem zraku hodali smo lagano i ugodno, ali smo se ipak malo začudili, kad smo tako brzo prispijeli do malog izvora, koji se s lijeve strane prelijeva preko ceste u potok. Tu počinje uspon na Špik. Mislimo zapravo poći malo dalje i više, no naš planinski Cicero, drug Vujec, uvjerio nas je, da ni Špik nije baš trećorazredan vrh. Bili smo smo trojica, pa je glasovanje prošlo u korist njegovoga prijedloga. Skinuli smo kapute i počeli uspon.

Bila je jesen. Osjećalo se to u svježem zraku, pa koliko smo se od hoda ugrijali, to je hladnoća opet izjednačila. Prešli smo mali ugao šume i zašli na svršetak velikih točila, koja se spuštaju od vrhova Špika i Lipnice sve dolje do potoka. Oznaka puta je ovdje nemoguća, jer svake zime raznesu i izravnaju sve jaki plazovi. Na desnom kraju pred prvin

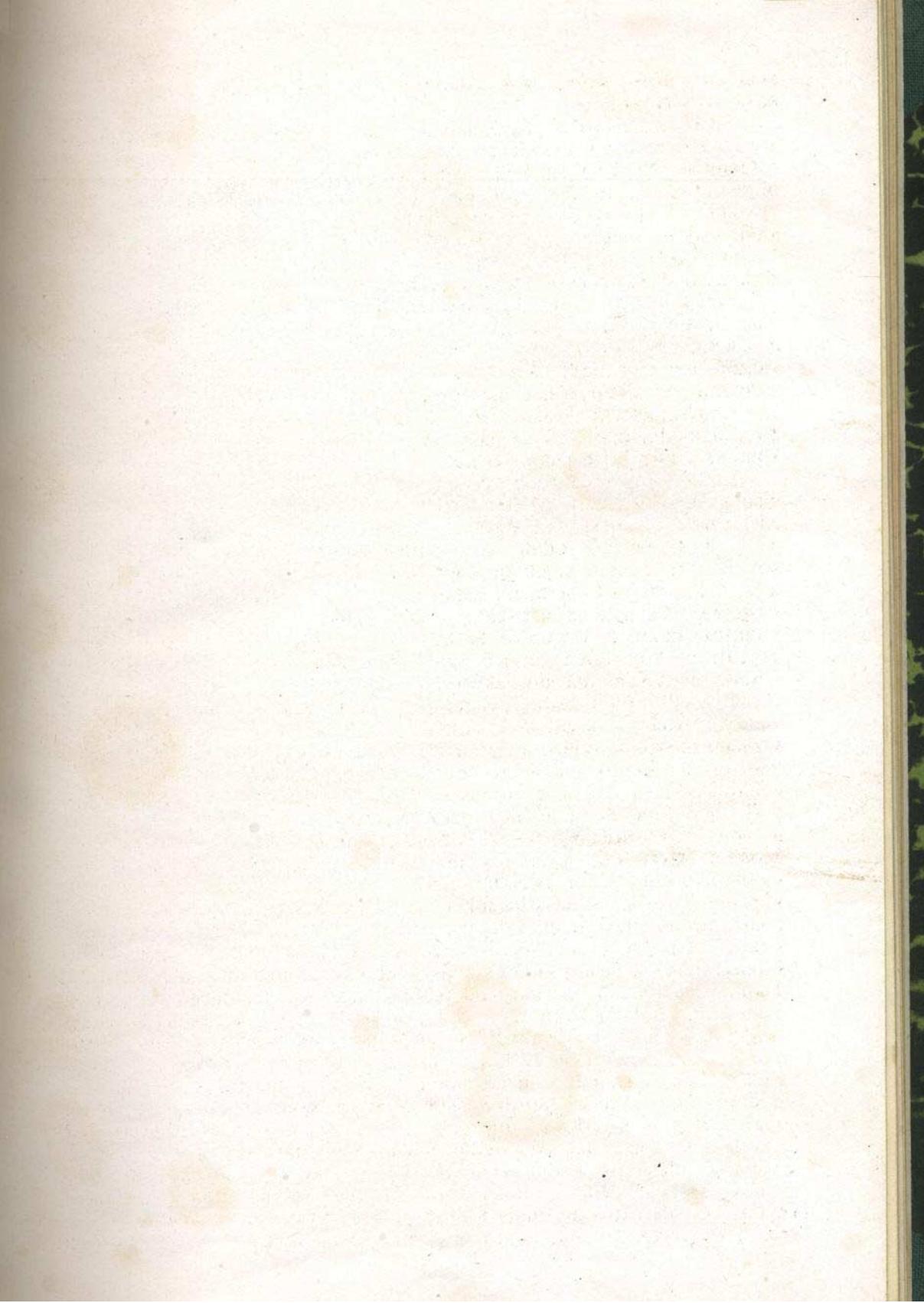
pećinama prešli smo u nisku šumu, iz koje nas je strmi nogostup odveo naskoro visoko gore.

Šesti sat je prošao, pa je nastao i dan, a sinje glavice susjednog Razora i Prisojnika prevukle su prve zrake mladoga sunca jasnim lakin rumenilom. Novi snijeg, koji je finom naslagom naprašio okolne vrhunce, blijestio se na sunčanim zrakama kao usijana kovina. I pitomi vrh Mojstrovke pričinio se u tome osvjetljenju posve impozantnim. Tanki modri-kasti trakovi magle, koja se skupila u dolini, stali su se pod toplim sunčanim zrakama trgati i dizati, pa su već došli do nad šumsku granicu, zaljetavajući se između vrhova preko sedla prema jugu.

Sunce je već osvijetlilo donje Prisojnikovo snježište, u kojem su zije-vale široke pukotine staroga leda, kad nas je put odveo desno, u drugu prosjeku. Što smo se više uspinjali, to nam se sve više širio razgled spram sjevero-zapadnih Alpa. Vrhunci Visokih Tura podigli se iza Ziljskih Alpa na obzorju, kao niz ogromnih kristala, od kojih se osobito isticao Grossglockner i šiljati vrh Ankogla. Jedna skupina reda se za drugom, a medju njima su se naslagali po dolinama laki prozirni oblaci, iz kojih su stršili bijeli ledenji vrhunci.

Hodali smo izvanredno dobro, pa smo već iza devet sati izašli iz visoke šume u nisku raštrkanu klekovicu, u zadnji pojas alpske vegetacije. Pogled nam se sad otvorio i spram gore, prema našem današnjem cilju. Lijevo od nas redali su se fantastično iskidani vrhovi Hude Police, koja se s tri duboke usjekline dijeli od glavnoga masiva Špikal. Strmina je tako oštra, da smo hodajući jedan za drugim, morali paziti na padajuće kamenje, koje nam se neprestano odrunjavalo pod nogama, pa se odozdo i nijesmo mogli ni pravo orijentirati, koji je naš vrh. Svaki čas nam se ukazala po koja nova glavica, sve jedna oštira od druge, a sve tako strme i nadvišene, da smo skoro iskrenuli vrat tražeći pravi put.

Ostavili smo i zadnju vegetaciju i zašli medju gromade srušenog kamenja, koje se odvalilo od susjednih stijena. Novi snijeg zaodjeo je tu kamenu pustoš u svježe prijatno ruho, sve se blijestilo od bjeline, sve je bilo još netaknuto, tek jedan trag divokoze prerezao je tamnom crtom veliko snježište. Na jednom vrhu otkrili smo stup triangulacije, pa smo pošli spram njega, da se lakše orijentiramo. Oznaku smo već davno izgubili pod snijegom, pa smo se razdijelili na tri strane, da nadjemo što zgodniji uspon. Moji su drugovi pošli na lijevo, dok sam ja krenuo desnom stranom prema uskoj usjeklini, koja mi se činila najpristupačnija. Brzo sam bio gore, jer smo nahrpnike ostavili na raskršću. Zadnji dio uspona vodio me po mekom ali strmom snijegu, i kad sam izašao na protivnu stranu, saspe se prema meni cijela tuča kamenja. Skočio sam brzo uz stijenu, i gle! na uskoj polici stajala je divokoza, koju sam tako iznenadio, da nije znala kuda bi. Sad sam tek požalio, što sam dolje ostavio moju malu kameru, koja bi mi tu izvrsno poslužila. Čini se, da divokoza nije mogla dalje, jer je pokušala, da se vrati istim putem natrag. Jednim smonim skokom riješila se teškog položaja i za čas je nestade u dubokoj guduri. Izašao sam iz mojega skloništa na rub snježne strehe, da pogledam kamo sam se zapravo uspeo. Skoro sam predaleko zašao, jer pogled, koji mi se od toga mjesta pružio, bio je jezovit, ali i veličanstven. Okomita stijena, koju sam ovđe mogao pregledati od početka do kraja, rušila se bijesno u bezdan. Daleko tamo na istoku prepoznao sam zelene vrhove Golice i Rožice, dok se s desna od julskih Alpa u ponosnom zaletu isticala oštra piramida Kokove Špice. Sad sam se snašao! Desno od mene može da bude samo sjeverna stijena Špika, pa sam se odmah

POGLEĐ SA ŠPIKA NA KOKOVU ŠPICU I ŠKRLATICU.

FOTO: D. PAULIĆ.

javio drugovima, da uzalud ne grijese puta. Jeka mi se pet puta vratila. Počekam, i najednom začujem opet kako se ruši kamenje. Bile su to i ovog puta divokoze, jer sam čuo oštре zvižduke sa donjih stijena. Ovog puta se to nije tako nedružno završilo: sitno kamenje povuklo je sobom u dubinu veće, i naskoro je iz doline zaorio cijeli orkestar. Zrak se stresao, kao od groma, a malo zatim donijela mi je struja vjetra zadali po sumporu od smrvljenog kamenja.

Spuslio sam se natrag do naših nahrpničkih, gdje su me moji drugovi već čekali. Markaciju nijesmo našli, pa smo se po slijepoj sreći uputili, preko strmoga snježišta, prema usjeklim izmedju Špika i Lipnice. Dolje pod novo napalim snijegom bile su stare tvrde naslage, pa smo se uspinjali vrlo lagano. Uvala nam je postala sve manja, a visoke stijene došle su na domak. Bilo je još rano. Po visini snijega sudeći nismo mogli biti daleko od vrha, pa smo odlučili odmoriti se na prvojem ravnijem mjestu.

Tek sad smo dospjeli, da malo točnije razgledamo panoramu, koja je sada već obuhvatala sve zapadne vrhunce Julijskih Alpa, Karavanka, sve Karnijske Alpe, te Visoke Ture, do dalekih tirolskih velikana. Koje li razlike izmedju mekih zelenih pašnjaka, tamnih šuma i zaledjenih vlađara tog najvišeg carstva! Mojstrovka — Travnik — Jalovec — Mangart, ustrmili su se jedan za drugim, kao divlja navala kamenih valova. Gledajući to kamo more ponavljali smo po sjećanju naše uspone i plandovanja iz predjašnjih vremena. Zrak je bio čist kao ljeti iza oluje, pa nismo ni potražili dalekozor. Danas nam je bio posve suvišan! Oko svakog drveta, iza svakog kamena blještalo je sunce, a i mi smo ga ugodno osjećali na našim ledjima, tim više, što smo znali, da je to jesenje sunce, koje već ne će dugo potrajati.

Sa Špikom smo neprestano čuli sitno zviždanje, i kad smo pošli dalje, postalo je na grebenu sve živo. Sitne mrlje pomicale se brzo na granici izmedju plavoga neba i žarko osvijetljenog kamenja. Bile su to opet divokoze, jedino naše društvo današnjega dana. Što smo se više uspinjali, to su one dublje zakretale na lijevi greben, dok nijesu sašle preko snježišta, pod stijene Lipnice. Odmor nam je dobro prijao, jer smo sad samo nekoliko časaka trebali do uskog grebena, koji veže Špik sa Lipnicom. Tu smo našli i oznaku na glatkim stijenama, kojih se snijeg nije mogao prihvati. Vodila je desno u Krnicu, pa smo je ostavili za povratak, jer nas je dalji uspon, i pogled s vrha, više privlačio. Ostavili smo snijeg i prešli na stijene samoga vrha. Da nije bilo mjestimice zaledjeno, mogli bi si plezalkama pomoći, ali tako nam nije drugo preostalo, morali smo bez njih izravno gore. Prešli smo na desni rub grebena, koji se pružio do samoga vrha i za čas smo bili gore.

»Juhej! zajujuška Marko, koji je prvi išao i baci nahrpnik sa zadovoljstvom u snijeg. Za njim smo došli i mi. Doista bili smo na vrhu! Stijene su se sa svih strana spuštale samo dolje. Crvena željezna škrinjica, sa upisnom knjigom, uzdignuta na kupu kamenja i drvena motka triangulacije, bile su cijeli namještaj vrha. Bacili smo s ledja nahrpničke i sjeli na njih, stisnuvši se jedan do drugoga. I brbljavi Srećko je zamuknuo, ni očajni Marko nije više prokljinao svoj teški nahrpnik, pa ni ja nisam smogao više ni glasati na malim orguljicama, već sam ih tihom spremio u džep. Ni s jednoga vrha, koji sam do sada obišao, nije izgled ostavio u meni tako silan dojam, kao taj sa Špikom. Jeza me hvatala, kad sam se sjetio njegovih sjevernih stijena, koje se okomito ruše u dolinu Martuljka. Držeći se samo uskim grebenom gigantskih tornjeva Škrlatice i njezinih

susjeda ističe se njegova stijena već od podnožja, koja u bijesnom zatetu završava u pravilnoj oštroy piramidi.

Zar smo sada doista na vrhu? Bit će, da je tako, jer duboko pod sobom vidim šareni mozaik livada i oranica oko Gozda, sred kojih se bijele raspletene traci savskih prudišta. Srednji pojas zapremaju tamne crnogoričine šume, u koje duboko zadiru jezici kamenih točila i zimskih plazova. Susjedni vrhovi Karavanka složili se jedan za drugim u dugi niz oblih zelenih kupula, koji se na istoku završava sa širokim vrhom Stola. Gledao sam dugo u te zelene šume, da odmorim oči za blistava snježišta i bijele kamene stijene Škrlatice. Sjevero-istočno od nje uzdigla se Koka Špica u snažnom zaletu svojim strmim oštrim stijenama, stoeći posve slobodno od ostalih vrhova: Dovškoga Križa i Široke Peči. Glavni masiv sastoji od samih rebrastih tornjeva, vezanih medjusobno crnim prugama okomitih kamina, koji završavaju tek visoko gore u divlje iskidanom grebenu. Cijela slika podsjeća vrlo na gorostasne indijske gradjeline, gdje kula uz kulu stvara masivni bedem, prelazeći na vrhu u nebrojne sitne tornjiće. Bijela snježišta zaljetavala su se do na te gorostasne dvorove, kao zapjenjeni talasi od nepreglednog mora, šumovitih bregova i dolina. Dalje na zapad poredala se Rogica — Kriška Stena — Križ i Stenar, za kojima se sakrio Triglav. Ravninu na jug uzdigao se sad opet slobodan vrh Razora, tek obla kupula Lipnice sakrila mu je cijelo podnožje. Desno od njega spuštaju se linije njegovih obronaka u usku usjeklinu Korita, iza koje se opet naglo uzdiže na široki masiv Prisojnika. Prešao sam dalje, naprama zapadu, prema mom ljubimcu Jalovcu — za mene — najlepšem vrhu Julijskih Alpa. I odavle isticao se ponosno od svoje okoline, oštro odrezanim bridovima, kao kakav ogromni kristal. Tamna sjena, u njegovim sjevero-istočnim stijenama, označila je jasno mjesto, gdje svršava njegov čuveni veliki kamin. Južno od Jalovca nastavljaju se vrhovi u širokom grebenu Velikog i Malog Ozebnika, a prama sjeveru završavaju taj niz vrhovi Ponce, iza kojih se uzdiže zadnji od julskih velikana Mangart. Obla kupula njegovog vrha zaodjela se u blještavi snijeg, koji je na osjenjenoj strani bio zeleno-modar, prelazeći gotovo u boju neba. I daleke tirolske Alpe bijelile se još uvijek na horizontu, ali sad su nas više interesirali detalji bližih susjednih vrhova.

Sunce se uspelo nad vrh Razora, kad nam je vjetar donio iz doline zvukove podnevne zvonjave. Otvorili smo nahrpnike i stali temeljito prazniti sve, što je bilo jestivo, veseleći se, da ne ćemo bar na povratku osjećati njihove težine na ledjima. Snijeg je blještio od jasnog sunca stvarajući intenzivne ultravioletne zrake. Čutili smo kako nam pale i stežu obraze, pa smo se pomamili za toplinom sunca. Srećko se već skinuo, ali je ubrzo konstatirao da iz Martuljka »piha«, pa je otišao nekoliko koračaja niže, do pod samu strehu zapadnog grebena. Kad je našao zatišje, spustili smo se i mi do njega, da posvema iskoristimo lijepo vrijeme. To nije bilo ni čudo, što smo zaželili sunca, kad ga već pet dana nijesmo ni vidjeli, kamoli osjetili njegovu toplinu! Čist zrak nas je posvema opio, a toplina sunca omamila i malo po malo zadrijemali smo jedan za drugim.

Hladni zrak naglo me probudi iz lako sna. Bijeli oblak zastro je sunce tankim velom i za čas se sav zrak ohladio. Uspeo sam se na vrh i — gle! — sva slika se već promijenila: tamno daleko iza Kokove Špice podigao se ogromni bedem velikih bijelih oblaka, valjući se dostoјanstveno i lagano prema zapadu. Prvi preteče te navale letjeli su već nad nama, zavijajući nas na časove u mlječno-bijelu maglu. Vratili smo se

po uskom grebenu, do nad veliko snježište medju Šipkom i Lipnicom. Stegnuviš čvrsto nahrpnike, ogledali smo još jednom veličanstvenu Škraticu i skočili onda u snijeg. Spuštali smo se lako, kližući se po tvrdom snijegu, i za čas smo bili dolje kod velikih ariša na kraju prudišta. Brzali smo dolje upotrebljavajući svako i najmanje snježište za spust, samo da još prije noći stignemo u dolinu. Sunce se već sakrilo za Mojstrovku, a niske njegove zrake upalile su svu istočnu stranu doline, sve je titralo i gorilo od preobilja svjetla. Prisojnik je sav zapao u sjenu, tek najviša njegova glavica nešto se zarumenila. Ali se zato njegovi susjedi: Razor i Rogica, kočili u potpunom osvjetljenju plamenih sunčanih zraka.

Nebo je postalo ljubičasto i tako tamno, kao što je samo u planinama, a bezbrojni zlatnorumeni oblaci se slijedili se tiho i nečujno na njemu, kao ogromna jata gorostasnih pahuljica. Žvakog časa zapeo je po koji o Razorovu glavicu, pa poigravši malo oko nje, poletio opet dalje za drugovima.

Sunce je i nas ostavilo, a tiha sjena donijela je iz doline sobom laki hlad.

Sašli smo duboko dolje u tamne bakreno-zelene smreke, a vrhovi za nama gorili su još dugo od zadnjeg odraza davno već utonulog sunca.

Bila je noć, a zvijezde su nam baš kao jutros svijetlice kroz selo, kad smo došli do našeg »hotela Bellevue«.

Još nas je jedan uspon čekao, ali ne više na Špik, nego vrtoglavim ljestvama na sjenik! I kakogod smo jutros bučno ustali, tako smo sada tih legli na počinak, zakopavši se u meko mirisno sijeno.

NA TRIGLAVU.

G.J. J.

ZAGREB.

Iza Aljaževog doma povede nas put kroz rijetku, olujama izdrtu smrekovu šumu. — Svrda se po tlu vuče gusta mahovina i veliki lišaji; leže tu i tamo povaljena stabla i veliki, suri kameniti blokovi, kao da su se tuda divovi poigrali »Kamena s ramena«. — Tu ne vlada više ljudska ruka, nego divlji elementi, koji su tu raznijeli pred godinama i stari Aljažev dom.

Za par časova ostavismo tu šumicu i nadjosmo se u pustoj, silnoj kamenitoj kotlini. Sve bijelo, sivo, suro — mrtvo. Tu vlada neka čudna sjeta; tu te obujima osjećaj nemira; tu se čovjek — uza sve ogromne dimenzije toga dolinskoga prostora osjeća ostavljen, samotan, suviše uklopljen medju sure divove, koji se uokrug dižu u čisto nebesko plavetište i po kojima spokojno putuju sjene bijelih oblaka, što plove ovlim čistim uzduhom. Sredinom te silne kotline, u kojoj su te silne mase kamenja ispremiješane, stučene i razmrvljene do neprohodnosti, protječe Bistrica, negdje šumna, negdje nečujna, gubeći se i ponirući ispod kamenitih svodova i prijepona ili ključi ispod silnih naslaga snijega, koji se je tuj nagomilao nad njezinim krševitim koritom i obalama i po koji metar visoko: zbit, krut, tvrd i uprljan, sav ispremiješan masama sitnoga oštrog kamenja.

Razumije se, da se je naše društvanje samo od sebe rasturilo u »genzemarš« i sam od sebe umuknuo je svaki razgovor, jer su oči čvrsto uprte u puteljak, budući da bi svaki nesmotreni korak mogao donijeti

neugodnosti, pa i nesreće, jer se nogu, uklještena medju pećine, pre-vagom tijela lako isčaši. — Uostalom, tu i nema puta, ni puteljka. — Tu se preko kamenja tek gdjegdje vidi neki bijeli trag, ali i taj ne bi bio pouzdan, kad ne bi već izdaleka rujno oko markacije bilježilo naš smjer.

Pred nama neprekidno golema barijera Sjeverne stijene i presrt Luknja. Na lijevo se odvija puteljak — Tominškov put, ali mi se držimo ravno i desno, jer idemo preko Praga. — Onoga silnoga kamenja nestaje, put se dobro razabire i diže se sve strmije. Na desno se rasturila klekovina i svježi rododendron sa sočnim cvjetom rujnim poput zumbula ili poput rujne ljubenice. — Zrak je leden i pun mirisa ciklama, koje se tamno-rujne pomaljaju iz guste mahovine izmed krša i kamena.

Skrenimo oštrosno na lijevo i nadjosmo se na debeloj naslagi čvrstoga, na površini pjeskovitoga snijega, koju predjosmo kroz par minuta....

Stajali smo tik pod Sjevernom triglavskom stijenom, da odahnemo, da časom počinemo, jer sada počinje uspon. — Tuj se praštamo sa dolinskim patuljcima i tu prestaje pustopašnot i nebriga, jer razbor nalaže opreznost.

Od Aljaževog doma trebali smo do ovog mjesta 40 minuta.

Opipasmo remenje uprtnjača; pregledasmo obuću — sve je u redu.

Opažam, kako naš drug P. zabacuje pogledom u visinu, kao da okom opipava čvrstoču željeznih klinova, koji su tu u živu stijenu udareni, pa nekako značajno zamahuje glavom.

Razvrstasmo se tako, da prvi naprijed ide C., za njim Dr. D., pa onda P., za njime K., a mene odrediše posljednjega — da ga, vele, podržim, ako mi kogod padne u naručaj....

Pred nama po strmoj stijeni, u rasjelinu izmedju surih pećina, sva načičana željeznim klinovima, polazi naša staza!

Naprijed!

I otpoče uspon. Ruka, stopalo, koljeno, lakan — sve podjednako radi. Srce brže zakucava; mišice se razgrijavaju; grudi se nadimaju od ubrzanoga daha; lica nam podbija svježe rumenilo, a oči dobivaju neki snažniji izražaj... Svi mi osjećamo, da valja složno prionuti, da valja svaki korak vagnuti i da svi mi jedan drugoga štitimo i pomažemo, da dostignemo svoj cilj... Razgovor je zamuknuo posvema... Čuje se samo zvečkanje željeznih šiljaka planinarskih štapova o kamen i škripanje okova na cipelama po glatkim kamenitim ploham.

Na mnogo mjesta pomaže jedan drugome; predajemo štapove onima naprijed, da su nam obadvije ruke slobodne; zaklanjamo glavu uz pećinu, da nas ne udari kamen, što se prednjaku ispod noge otkotrlja — i tako se popinjemo pol sata, sat, dva sata, tri sata... Vrijeme odmiče i svjetlost se u planinama mijenja, jer i sunce već nagnije k zapadu.

Ponegdje zamirišu ciklame već izdaleka. — Kosio bi ih, koliko ih je. — Ponegdje čitavo busenje sa stotinama cvjetova bijedo-ružičastih klinčića (Steinnelke) — pa cijeli skupovi rododendrona i klekovine, koja je glavnina značajka ovih visinskih strana.

Na jednome mjestu, desno ukrat uzanoga puteljka, na glatkoj koso položenoj stijeni, narisan je crvenom uljenom bojom krst i uza nj istom bojom ispisano: »Dr. Hoarp« (Hoarp). — Drug C. protumači nam, da je prije par godina na ovome mjestu lavinom zatrpan, našao svoju smrt poduzetni planinar, Čeh iz Praga — negdje početkom mjeseca lipnja, kada je u visokim planinama opasnost od lavina veoma velika. — Otkrismo glave i spomenusmo se u iskrenom pijetu svojega druga, koji je životom platio svoju ljubav za ove divne planine!

Društvance odniče sporo; čini se, da je već po gdjekome dotužilo!

Drug P. nam je obnemogao. — Njega je za uspon oduševio naš mnogozaslužni »maršal puta« — naš C., a sada ga je uzeo na pasja kola grđiti, čim bi se P. samo iza sebe ogledao. — »Kaj se, vraga, ogledavaš?! Kam ostrag zijaš? Kaj si zgubil? Pred sebe gledi!«

Takovi povici čuli su se svaki čas, — a mi smo postajkivali i sačekavali našeg — inače vrloga planinara — druga S. i posjedavalci, dok se on bude otpočinuo. — U takovim momentima šaptao bi mi C. opetovan: »Pogledj ga samo!... Njega ti je prije — Alpenwahn!«

Konačno sam ja preuzeo dužnost, da P-u vodim i da budem konstantno uza nj, jer se je na njemu video i strah i obnemoglost, pa smo se bojali, da mu se ne sluči nesreća.

Prošli smo sretno i Prag t. j. gotovo okomitu, glatku stijenu, visoku oko 15 m., osiguranu željeznim klinovima i nakon mnogih odmora i odmorića, gladni i žedni i umorni počinusmo pod Begunjskim vrhom, tamo gore kod nakapnice, gdje se sastaju Tominškov put i put preko Praga.

U nakapnici — niti kapi vode, pa se zadovoljismo sa sokom od limuna, da utažimo žedu.

Suton se je počeo spuštati. Još je na vrhuncima Škrlatice, Cmira, Roglice i na Begunjskom vrhu počivao žar kasnoga sunca, no dolje, u dolini Vrata, ulegla je modra i tamna siena, donoseći joj večer i pokoj. — Oko nas svuda same kamenite, ogromne, glomazne mase; stijene, raspuklne, pećine; svuda silni prostori prekriveni razmirljenim kamenom, sipinama i ledom; svuda mrtva i kamena pustinja... Vietar nosi leden zrak sa nedalekih triglavskih ledenjaka: odnekale od pećina odbija se kao mukli tutanj topa lomot lavina; žara sunčanoga nestaje i sa najviših vrhunaca i mrtvo gasne sivo veče u dubokim, tamno modrim golemin dolinama i bezdanima, što se u strahotnim dubinama uvijaju u san podno naših nogu. — Sve poprima svoju jednoličnu, suru boju, sve šuti.... Samo jedno jato malenih, crnih čavka oblijeće nedaleko nas i čudno klikće zrakom. Njihovo kreštanje doimlje se neugodno medju tima pustim stijenama i ono odaje glad i neku razdraženost; pa kada negdje za pećinama siednu i utihnu — onda doista u tome visokom i velikom čudnome svijetu ne zavlada ništa drugo, nego neki svečani, kameni mir, što ga prekida tek kucaj ljudskoga srca.

Tu je naš uspon dosegao nešto preko 200 metara i tu se sada prelazi na ogroman visinski plateau, u čijoj se pozadini desno vidi t. zv. zeleni snijeg t. j. triglavski ledenjaci i vrh Velikoga Triglava.

Tu pod Begunjskim vrhom dijele se dva puta: udariš lijevom stazom, okrenuo si prema Staničevoj kući, a desnom stazom polazi se spram Triglavskoga doma na Kredarici, koji dom leži pod Malim Triglavom.

Tu na tome raskršću stadosmo i zaključimo udariti na lijevo t. j. k Staničevoj koći, jer nam je sada bila znatno bliže od Triglavskoga doma. — Taj zaključak morao je da uslijedi, prvo za to, što se je već dobrano mračilo; drugo za to, što je naš P. bio dobrano izmučen; a treće za to, što je i meni već bilo dosta nazivanja »anel čuvan«, kako me je u svojoj odjednom nastupiloj pobožnosti nazvao P., ali ja uza sve te anđeoske nazive nijesam više osjećao volje, da preko poljana mrvičastoga snijega ispod Kredarice osim vlastitoga, snosim još i teret poštovanoga zagrebačkog gradjanina, kome dobar zalogajac nije baš posljednja stvar na svijetu, — pa činilo to našemu C-u još koliko veselja i »hecarije«.

Na tome visinskome plateau-u vidja se mnogo visokih, drvenih krstova, usadjenih i učvršćenih velikim hrpmama teškoga kamenja; to su putokazi planinaru, kada ovuda zametu snjegovi.

Nakon dobra $\frac{3}{4}$ sata stigosmo do Staničeve koče, dosegavši time visinu od 2332 m.

Valentin Stanič, po zvanju kanonik, bio je čuven planinar i slovenski naučenjak i po njemu je prozvan taj planinarski dom, koji leži pod Begunjskim vrhom (2461 m) i vrhom Rž (2441 m), a izmedju t. zv. Zelenog snega i Pekla.

Taj dom podignut je i uzdržavan do prevrata po Deutsch-Österreichischer Alpen-Verein-u, a kasnije preuzet po S. P. D. Kuća je zidana na jedan sprat i uredjena sasvim moderno. Imade u njoj 8 soba sa 12 postelja i imade skupnih ležišta za 19 osoba. Kuća je prije nosila ime Deschmannhaus.
(Nastavit će se.)

KRŠ.

J. POLJAK.

ZAGREB.

(Nastavak).

Predjeli krških rijeka i dolina pripadaju ne samo sa znanstvene strane u najzanimivije naše krajeve, nego i sa stanovišta planinarskog to su najljepši i najromantičniji krajevi naše domovine. Njihovu ljepotu i slikovitost teško je više puta opisati običnim perom laika, jer tu čovjek mora da bude pjesnik, slikar i stručnjak, da može sve zamjetiti i svemu podati u opisu onaj kolorit i harmoniju, koju nalazi u živoj prirodi.

Nedostaje mi vremena ni prostora, a ni prije spomenutih sposobnosti, da vam dočaram sve te ljepote u našem Planinaru, pak sam pri nužden, da se ograničim samo na kratak prikaz nekajih od tih krasota našega krša.

Evo nedaleko Karlovca probija se istočna Mrežnica kroz strme klisure raznih vapnenaca praveći niz prekrasnih kaskada i pruža nam sliku, na kojoj se oko nasladjuje i uživa u skladu prirodnog snošaja i jakih kontrasta. Odmah dalje u okolišu Ogulina izvire iz jakog vrela Zagorska Mrežnica, koja se kod Oštarija lagano gubi u nizu ponora sve tamo do podno Krpelja. Tu je Dobra, koja izvire podno Skrada, protječe krasnom i pitomom vijugastom dolinom prema Ogulinu, a da već iznad Hreljina gubi dobar dio vode u nizu ponora uz lijevu i desnu obalu. Tek za jačeg vodostaja dotječe do Ogulina, gdje se uz strašnu buku i šum ruši preko ogromnih kamenih balvana u Gjulin ponor, zalazi podzemno u spilju Medvedicu, gdje na kraju spilje opet ponire pod trupinu Krpelja. S onu stranu Krpelja (sjeveroistočnu) izbija podno Gojaka ispod 20 m visoke i okomite stijene iako vrelo, koje u svom dalnjem toku prima jaki potok Bistrac i nosi opet ime Dobra. Tko da se ne divi romantičnoj dolini Rječine, koja se ruši uz silan štropot ispod žakaljskog mosta u duboko urezanu kamenu dolinu, kroz koju proteče sve do ulaza u more. Nekoliko kilometara južno Slunja u dubokoj dolini strmih kamenih stijena cakli se smaragdni izvor Slušnice, koja nakon lijepih slapova kod Slunja utječe u Koranu, koja ne zaostaje u ljepoti svoje doline ni najmanje za svim dosele spomenutim dolinama. Dalje u Lici imamo Gacku, koja izvire u nizu jakih vrela kod Tonković sela, protječe pitomo i rodno Gacko polje do Otočca, gdje se dijeli u dva traka. Jedan ide smjerom prema Švici, gdje se ruši u lijepim slapovima.

u niz ponora podno Senjskog Bila, dok drugi trak ide ispod Poljičkog vrha prema Brlogu, gdje se naglo vraća prema jugu pak ponire u zapadnom kutu Vlaškog polja podno Vodenjaka na podnožju Senjskog Bila. Dolina rijeke Like kao i sama Lika u jednom dijelu najviše sliče našim običnim dolinama i rijekama. Like izvire ispod Velebita na podnožju Hrastove strane južno Metka, teče lijepom ravnicom prema Ribniku, Bilaju i Gospiću primajući s lijeve i s desne strane više pritoka obilnih vodom. (Jadova, Novčica, Otešica i druge). Tek od Kaludjerovca pak do Gornjeg Kosinja utisla se duboko u kamene stijene okolišnih bregova. Na tom mučnom putu pravi kanjon okomitih gotovo 100 m visokih stijena, podno kojih se lagano povlači poput kavove smaragdne zmije.

Ostavivši strme gudure dolazi Lika u prostrano Lipovo polje, pa se na kraju polja podno sela Kučića gubi u nizu ponora.. A gdje su krasote dolina i rijeka Une, koja pravi kod Martina broda cio niz prekrasnih slapova, koji u malom sliče Plitvicama; Zrmanje, koja onako veličanstvenim koritom i dolinom ulazi u Novigradsko more; Krke, koja je glasovita svojim veličanstvenim slapovima kod Skradina; Kupe, koja izvire u divljoj i romantičnoj dolini, a ima još cio niz kršnih rijeka i dolina, pak bi se naše razmatranje suviše razvuklo, kada bih sve prikazao. Biser cijelog našeg kraja jesu krasna i romantična Plitvička jezera, koja nisu ništa drugo nego dolina združene Bijele i Crne Rijeke, a koja su se uvalila izmedju Male Kapele i Plješvice, i stvorile tako najlepši kraj ne samo našega krša, nego krša uopće.

U nizu pojava krša zauzimaju važno mjesto krška polja. Važnost njihova ističe se u gospodarskom pogledu, jer su to obično najplodniji krajevi krša, osobito ako su u nižim apsol. visinama, dok polja većih apsol. visina pretežno su košanice. Ova su potonja svakom planinaru vrlo omiljeni kraj, jer su to najlepša odmarališta nakon uspona na strme vrhunce krških krajeva.

Krška su polja velike što pliće što dublje krške uvale, kojih se prisranci oštro luče od samog dna polja. Uzdužna os ovih polja redovno se podudara sa gorskim brazdenjem t. j. sa glavnim smjerom, u kojem se danas nalaze kameni slojevi pojedinih formacija u razvoju kore zemaljske. Postanak tih polja tražiti nam je ne u sadašnjosti nego u geološkoj prošlosti, u doba djelovanja gorskog tlaka. Počeci njihova postanka spadaju dakle u doba, kada su predjeli našega krša bili podvrženi neprestanoj mijeni, kada su se izgradjivali i postepeno zauzimali današnji svoj oblik. Kod toga su u veliko sudjelovale i prirodne vode svojom kemičkom i mehaničkom snagom, a često su im se pridružile i vode tekućice. Združeno djelovanje ovih voda privelo je posao stvaranja polja kraj time, što su se tekućice još dublje urezale u dno polja, dok su meteorne vode pomogle odnesti i rastvoriti sav onaj ruševinski materijal, koji je nastao postankom polja, a koji se nagomilao u dnu polja. Kemijskom rastvorbom toga materijala stvorena je prva podloga tla, a time i podloga za vegetaciju. Dno je polja većeg ili manjeg pada prema jednoj strani, a pokrito je i ispunjeno raznim nanesenim materijalom. Sva krška polja puna su ponora, koji gutaju i izbacuju vodu za vrijeme jakih oborina. S obzirom na hidrografiske prilike možemo razlikovati dvije glavne vrste polja. Jedno su polja, kroz koja protječu stalni riječni vodotoci, a drugo su polja bez riječnih vodotoka ili t. zv. suha polja. Ova potonja mogu da budu ili posve suha t. j. preko cijele godine nema na njima vode, ili pak periodično suha (djelomično suha) t. j. u stanovito doba godine leži na njima voda. Voda dolazi za vrijeme jačih oborina iz dubljine kroz

razne pukotine i ponore, a kada period padanja kiša prestane, nestane lagano i vode s polja. Radi toga je i dno polja ispunjeno raznim materijalom. Tako suha polja puna su kamenog kršlja i kamenih balvana, dok su polja s riječnim vodotocima kao i periodično suha polja ispunjena muljem i raznim ilovinama, koje su nastale trošenjem kamenja, koje su vode na svom putu rastvorile, i snesle u dno polja. Često se dogadja, da su neka polja na mjestima ispunjena tresetom, umjesto kakova drugog nanosa. To se događa tamo, gdje voda izbija na granici dna i bočina polja u većim stalnim količinama, poradi česa taj dio postane močvaran i daje dobru podlogu za razvoj raznih bilina povodnica, a izumiranjem ovih potonjih dolazi do stvaranja treseta. Vrlo lijep primjer takova postanka treseta nalazimo u dolini Dretulje kod njenog izvora. Tu vidimo, kako na granici dolomita i vapnenaca izbijaju brojna što jača što slabija vrela uz glavno vrelo Dretulje, nakvašuju onaj kraj, gdje se nakupio velik broj povodnica, koje lagano pretvaraјu cijeli gornji početak polja u tresetište.

Mi u našem kršu nalazimo od svih dosele spomenutih vrsta polja brojnih zastupnika. Tako od suhih polja spominjem Jezera ispod Rajinca, Lubenovac podno Kozjaka i Hajdučkih Kukova, Ledenik iznad Karlobaga, Crni i Ravni Dabar u srednjem Velebitu, Doci i Badanjski Doci u južnom Velebitu, Krasansko polje u sjevernom Velebitu, Velika i Mala Popina nedaleko Gračaca, Mazinsko polje, Gubačevi i Pusto polje nedaleko Dabašnice, i cijelo niz još što većih i manjih polja diljem našega krša. Ova apsolutno suha polja dolaze redovno u visini iznad 700 m, što je i razlogom, da u njima nema nikada vode, jer su predjeli našega krša u tim visinama izgradjeni od vrlo raspucanih i rastrošenih vapnenaca, kroz koje prirodne vode naglo poniru u dubinu. U mnogo većem broju zastupana su u našem kršu periodično suha polja. Ona su rasijana u značnom broju diljem krša. Pak su redovno poplavljena s proljeća i jeseni, no zna se dogoditi koji put, da su i ljeti neko kratko vrijeme pod vodom. Biva to onda, kada nadodaju nagle i jake kiše, kada se podzemni odvodni kanali naglo napune vodom tako, da voda podzemnica dodje do visine iznad dna polja, koje poplavi, ali se naglo opet izgubi. Kroz periodično suha polja protječe obično kakav potok ili potočić, a i više njih, koji za vrijeme jake suše presahnu i polje dobije prividno oznaku suhog polja. Ta su polja redovno vrlo plodna i u koliko poplave ne sprečavaju obradivanje tla, ona su posve obradjena i zasijana. Medju polja ove vrste spadaju Lokvarske polje, Grobničko polje, polja oko Mrkoplja i Ravne Gore, zatim Crnačko polje kod Jezerana, Stajničko polje, Križpolje, Brinjsko polje, Ličko polje ispod Liča, Drežničko i Krakarsko polje, Tribanjsko polje u Vinodolu, Dabarsko polje nedaleko Otočca, Turjanska Korita i Pusti Perušić polje kod Vrhovina i Babina potoka, Buničko polje i Udbinsko, Grabar polje kod Gračaca, Lapačko polje i cijelo niz diljem Like i Krbave. Po svom opsegu a i po svojoj plodnosti i gospodarskoj važnosti najvažnija su polja sa stalnim riječnim vodotocima. Njih je doduše razmijerno malo, ali su tih od veće važnosti. Takova su polja Ogulinsko, Oštarijsko i Zagorsko polje, kroz koja protječu Zagorska Mrežnica i Dobra, Ličko polje sa rijekom Likom, Koreničko polje, Krbavsko polje, zatim cijeli kompleks polja u okolišu između Trnovca, Smiljana, Osika, Biljaja, sive i istočnog podnožja Velebita, Vrepca, Mogorića, Lovinca i Gračaca, Zrmanjsko polje i mnoga druga.

(Nastaviti će se.)

NAŠE SLIKE.

1. Pogled sa Špika na Kokovu Špicu i Škraticu. Opis ove lijepo slike iz slovenskih Alpa nalazi se u članku g. D. Paulića, koji je sliku i snimio.

2. Dvoržakova stijena na Vel. Risnjaku ili glavica Vel. Risnjaka. Uspjela ova slika prikazuje nam samu glavicu Risnjaka. Puste i gole kamene stijene izvrzene buri i dugotrajnom snijegu posve su opustjele, pak jedva i započaš da tu ima kakova raslinstva. Tek pomnijim promatranjem opažam izuzev klekovine, koja se priljubila uz kamene stijene po svim malo jačim pukotinama, kako su se neke biline smjestile po pukotinama kamene litice, da se tamo sakriju i održe od jakih bue, koja često hara glavicom Risnjaka. Od tih rijetkih bilina ističe se osobito na zapadnoj strani stijene (na slici desno ispod žbuna klekovine) posve pod samom glavicom najljepši ures Vel. Risnjaka — a i inače vrlo rijetka bilina naših planina — planinska ili alpinska ruža (*Rhododendron hirsutum*, *Alpenroschen*), koju i u Alpama nazivaju kraljicom alpinske flore. Ona dolazi kod nas još na starcu Kleku, a cvate ovdje kao i na Risnjaku u mjesecu

srpnju. Prekrasna ta bilina ima jasno karmi-nasto crvene cvjetove, koji se uz one sivo-modrikaste stijene odražuju poput rubina na suncu podavajući oku uz ono lijepo zelenilo njena lišća i tamno zelene klekovine vrlo ugodnu harmoniju boja. Uz ovu rijetku bilinu čistog alpskog karaktera ima na Dvoržakovoj litici još dva zastupnika prave alpinske flore. Jedna od njih je vrlo nježna ljubića dvocvjeta (*Viola biflora*) visoka tek 5—9 cm., tanka kao papirić tamno zelena lišća, a cvijeta zlatno žuta, sa ljubičasto pruganom usnicom. Uz ovu ljubicu nalaziš još drugu alpinku jednu vrstu papa-rići (*Aspidium rigidum*), koja je takodjer neugledna, a odlikuje se ugodnim mirisom. Uz ove biline dolaze sa zapadne strane, koja je više zaštićena od bure, još mnoge sitne biljčice iz naših dolina i nizina, kao žuti gavez (*Simpphytum tuberosum*), šumarica (*Anemona nemorosa*), kopitnjak (*Asarum europaeum*) i mnoge druge. Runolista ne nalaziš oko Dvoržakove litice, jer je već pobran, pak dolazi samo po teže pristupačnim mjestima na prostoru Vel. i Mal. Rosnjaka.

—ak.

DRUŠTVENE VIJESTI.

PLANINARSTVO I PROMET STRANACA,
referat dra. Zlatka Prebega, tajnika Hrvatskog Planinarskog Društva u Zagrebu, održan na kongresu za promet stranaca u Zagrebu dne 29. I. 1923.

Promet stranaca u svakoj zemlji ovisi sam po sebi o preraznim objektivnim i subjektivnim osnovkama, koje ta zemlja nudi, da pruži strancima za njihovo ugodno osjećanje i njihov interes.

Objektivne osnovke leže u biti same zemlje, u ljepoti njene prirode, u povoljnim klimatskim prilikama itd.

Subjektivne osnovke proističu iz napretka civilizacije i kulture u toj zemlji, iz urednog saobraćaja, inteligencije naroda, spremnosti njenih oblasti, itd.

Obje ove osnovke moraju biti sadržane ako se hoće u prometu stranaca nešto postići, ako se hoće s prometom stranaca kao s važnom narodno-gospodarskom granom računati i ako se hoće strancu pribaviti pozam o kulturnom stepenu kraja u koji ga dovodimo. Jedno bez drugoga ne može stvoriti uvjete za sistematski organizirani promet sa stranicima.

Naša domovina obiluje prirodnim krasotama i znamenitostima, koje mogu svakoga stranca privući i zadovoljiti, pa ču u svom referatu govoriti o toj prvoj bazi za promet stranaca u vezi s planinarstvom i turistikom, a dotači ču se tako i druge baze nai-me: uvjeta razvitku planinarstva u nas kao jednog od najvažnijih atributa za promet

stranaca u gorovitim zemljama, privatne inicijative u planinarstvu i shvaćanja naše državne vlasti.

Kad promotrimo zemljovidnu kartu naše zemlje, vidimo da smo, osim sjeveroistočnog dijela, skroz na skroz gorovita zemlja. Od slovenačkih Alpa sve do makedonskih bregovih nalazimo na prerazličite topografske i geološke formacije, a uz hrvatsko i dalmatinsko primorje ruže se strmi, velebitski i dinarski bregovi okomito u more.

Ta ljepota naše zemlje stvara sve preduvjetje za razvitak planinarstva i turistike u nas, i može zadovoljiti domaćeg čovjeka i stranca u svim njegovim zahtjevima estetske i odmaranja.

Stoga i niše čudo da se već na početku svjetskog planinarskog pokreta, a malo godina iza osnutka Alpine Cluba u Londonu, kao uprće najstarijeg planinarskog društva osnovalo god. 1874 u našem Zagrebu Hrvatsko planinarsko društvo, kao prvo od slavenskih planinarskih društava.

1893. god. osniva se u Ljubljani Slovensko planinsko društvo, a prije rata Srpsko planinarsko društvo u Beogradu. U Bosni su postojala onomadne neka planinska društva osnovana po tujincima. Prošle godine privredeno je u život naše društvo planinara u Bosni i Hercegovini u Sarajevu. Inače postoje osim podružnica Hrvatskog planinarskog društva i Slovenskog planinskog društva nekoja lokalna planinarska društva i klubovi u gorovitim predjelima kao »Skala« u Ljubljani, »Runolist« u Lokvama, Varaž-

činski planinarski klub u Varaždinu, »Kosmos« i »Prijatelj prirode« u Sarajevu itd., te mnoga društva za poljepšanje okolice.

Sva ta društva broje danas oko 12.000 članova, najviše Slovensko planinsko društvo i Hrvatsko planinarsko društvo.

U Sloveniji je planinarstvo najbolje uređeno; postoji 35 uređenih planinarskih kuća, mnogo označenih planinarskih putova. Najviše su tome razvitku planinarstva u Sloveniji doprinijele vanredno povoljne željezničke veze, razumijevanje pučanstva, a do nekle i predratna ostra borba i takmenje Slovenaca s Nijemcima, koji su im njihove divne planine htjeli oteti.

U Hrvatskoj postoji 5 planinarskih kuća, a potrebnom razvitku hrvatskog planinarstva smetaju poglavito nepovoljne željezničke veze i uopće dezolatne saobraćajne prilike, a mnogo i neshvaćanje naših oblasti. Bosna i Hercegovina izgubila je svoje planinarske kuće za vrijeme prevrata, a u Srbiji i Dalmaciji ih uopće nema. Takovo je sadašnje stanje planinarstva u nas.

Sve, što u tom pogledu imamo, nastalo je dugotrajnim i teškim radom planinarskih društava i privatnom inicijativom, onim sitnim obolima prijatelja prirodnih ljepota naših krajeva. Državna vlast je u tome potpuno zatajila, a i sama još uvijek ne vodi računa o tome, koliko bogatstva bi mogla svojim pučanstvu steći, kad bi pokazala više brige za planinarstvo i kad bi barem shvaćanjem, ako već ne može sredstvima, poduprla planinarstvo i turistiku, a time i promet stranaca. Jer osim u Sloveniji, gdje vlada pokazuje dosta razumijevanja, nije planinarski pokret od oblasti ničim potpomagan, dapače su mu se stavljače od strane državnih organa bud s kojih razloga takove poteškoće i nesretljivosti, da je svaki rad postao iluzoran.

S našim planinarskim prilikama (osim Slovenije) ne može ni čedni domaći čovjek da bude zadovoljan, a kamo li stranac, koji bi htio, da pješice prodje naše krajeve, da upozna ljepotu naše domovine, narod i običaje, ali traži zato barem susretljivosti i priliku, da može bez velikih neprilika doći do nas i ovdje kako tako prenoći.

Podjimo na pr. u susjednu siromašnu Austriju, pa ćemo vidjeti da je тамо takodjer privatna inicijativa u planinarstvu čudesa napravila, ali vidimo ujedno, da državna vlast podupriva svim silama taj pokret, jer konačno ide u korist njemu, da daje velike subvencije, da odgaja mlađe u školama, kako se imaju ponašati prema strancima itd. S toga razloga nalazimo tamо uredjene i markirane planinarske putove, table i kuće tako da se svaki planinar i turist može orijentirati, može upute dobiti i noći.

A kod nas? Evo nekoliko primjera: Markacije se sa drveća sijeku, a sa kamenja brišu kemičkom rastopinom. Ako narod siječe sa drveta radi neznanja, nije tako upućen, da bi kemičkim putem odstranjuvao znamenje

s kamenja, a kako to iziskuje vremena, morao bi ga i lugar viditi. Bit će, da to netko po naputku radi. Prečacem, dok nije bio markiran, slobodno je sav narod prolazio. Čim ga je planinarsko društvo markiralo za bolju orijentaciju, iskopane su nekoliko metara dugačke jame popriječi i zasadjeno je bodljikavo granje tako, da izgleda uz brijeg kao tvrdjava. Ono prvo se dogodilo na Senjskom Bilu, a potonje na Rudarskoj Dragi u neposrednoj blizini Zagreba. Planinarski domovi i piramide se orobljuju i ruše. Tako bi mogao i dalje nabrajati, a sve to ne može biti poticaj, da stranac k nama dodje.

Napominjati sve neprilike nije moguće, a nije to niti naša svrha. Nismo se sastali toliko da okrivljujemo, već da popravljamo. A sanacije treba temeljite kao što u svakoj grani našega života tako i u planinarstvu. Da se to uzmognе postići, moramo odgajati narod i državnu vlast. Oboje nema za promet stranaca i planinarstvo onoga razumijevanja, koje bi morali imati, kad se radi ponajviše o njihovoj koristi.

Naravno da će uslijed toga ostati glavni teret rada još mnogo vremena opet u našoj privatnoj inicijativi, ali ćemo biti ujedno začetnici za zbljenje i bolje razumijevanje onih faktora, koji su u prvom redu pozvani da učine svoju dužnost prema našu.

U tu svrhu iznio sam pitanje potpomaganja planinarstva, kao jezgre prometa stranaca pred ovaj forum.

Planinarska društva će vršiti i nadalje svoju dužnost. Skrbit će oko uređenja pristupa u naše planine i prirodnim ljepotama bogate krajeve, podizati će skloništa i propagirati svim sredstvima planinarsku ideju.

Državna vlada i obasti dužne su da u tom radu u svemu pomažu planinarska društva, da moguće planinari poveljne uvjete saobraćaja, da na državnom tlu i iz državnih šuma omoguće gradnju planinskih domova, da mlađe u školama usade planinarsku ideju i obrazovanost prema stranicima, zaštite planinare od globljenja u gostionica, te napokon da naredbama i zakonima zaštite planinarske putove, oznake i naprave.

Program je velik, koji se na tom polju ima izvesti, a koliko je u našoj mogućnosti, izvadjavat ćemo ga postepeno i sistematski s onim malim sredstvima, koje nam stoje na raspolaganje.

Ponajprije ćemo nastojati, da se uredi bolja željeznička veza između naših gorovitih predjela i glavnih gradova. Nadalje ćemo otvorili turističkom prometu Gorski kotar, Liku i Velebit, nastavljajući uređivanjem planinarskih putova i gradnjom kuća, gdje ili još nema. U tome radu naravno da moramo računati na izdašnu potporu države, koja će od toga crpsti kud i kamo veću korist, nego li što će to stajati žrtava.

U svrhu odgajanja mlađe obratilo se Hrvatsko planinarsko društvo na skoro sva

ravnateljstva pučkih škola s molbom, da prigodice protumače djeci važnost planinarstva i prometa stranaca, i da ih poduče o saobraćaju sa strancima. Osim nekih izuzetaka malo se koje ravnateljstvo odazvalo da će to učiniti. Evo i tu zadaće prosvjetnih oblasti, da svojim autoritetom unaprijede našu akciju, te da poučavanje djece u tom smjeru postane u svakom polječu obligatno barem kroz nekoliko sati.

Djaci srednjih škola ne usudjuju se pravo pristupati planinarskom društvu, jer im je naredbom zabranjeno bez privole ravnatelja stupati u športska društva. Koliko je to donekle opravdano radi različitih nogometnih klubova, za planinarska društva to nije opravdano, jer se mlađe odvraća od posjećivanja prirode na zajedničkim izletima, od pohadjanja predavanja o planinarstvu itd.

Iz dosadanjeg razlaganja možemo uočiti plan, po kojem nam valja izgradjivati planinarstvo, paralelno sa ostalim pomoćnim granama, koje služe prometu stranaca. Sveke godine po nešto, ali sistematski, čvrstom voljom i praktičnim radom.

Glavno je da privatna akcija najde na razumijevanje i pomoći državnih faktora, da se konačno dodje do uvidjavnosti da su turisti i planinarstvo s prometom stranaca nerazdjelivi blizanci, da život jednoga ovisi o životu drugoga. To su dva kotača, koja tek zajedničkim zahvaćajem pokreću strol.

U nadi, da će od dana današnjega krenuti i u pogledu planinarstva u nas na bolje staviti će slijedeće konkretnе predloge u pododborima kongresa.

Predlozi za prvi prometno-carinski pod-odbor:

1.) Neka se za ljetne sezone uvedu turistički vlakovi na pruzi Zagreb—Zidan most Kranjska gora, te Zagreb—Bakar i Zagreb—Gospic, i to u subote, nedjelje i blagdane.

2.) Neka se u putničkim vlakovima odrede posebni odjeli za turiste i planinare.

3.) Neka se prostor pred blagajnama u Zagrebu odjeli drvenom ogradom u dva dijela tako, da putnici trećeg razreda imaju poseban ulaz u kolodovr i posebnu blagajuću prema istočnoj strani, a ostali putnici prema zapadnoj strani. Planinarama treba dozvoliti uz izkaznicu kojeg planinarskog društva ulaz u čekaonicu drugog razreda ma imali kartu za 3. razred.

4.) Da se garnitura putničkih vlakova na ishodišnim stanicama postave barem tri četvrti sata prije odlaska, a čekaonice se imaju otvoriti odmah čim je garnitura postavljena.

5.) Da se strogo pazi na red i čistoću u vagonima, te na dobro stanje vagona.

6.) **Predlozi za peti pododbor za reorganizaciju i umutarnja pitanja:**

1.) Da se u pučkim školama uvede obligatna obuka uz zemljopis o važnosti u narodno-gospodarskom i zdravstvenom pogledu planinarstva i prometa stranaca, ču-

vajući planinarski znakova i putova, o saobraćaju sa strancima. Obuka bi morala sadržavati barem nekoliko sati svakog polječa.

2.) Da se kod novog izdanja čitanaka za pučke i srednje škole uvrste članci o planinarstvu i prometu stranaca. Način obuke i sadržaj štiva treba da se ustanovi sašlušavši prije planinarska društva i društva za promet stranaca.

3.) Da se normiraju cijene jela i pića, te noćenja u gostionicama, kako ne bi stranci i planinari bili izvrnuti globljenju. To bi se imalo provesti po općinskim i kotarskim po-glavarstvima.

5.) Da se uredbama zaštite planinarski znakovi (markacije), putovi, table i kuće, da se te norme proglaše državnim organima, naročito kotarskim oblastima, te šumarskom, i lgarskom osoblju, a po općinama narodu. Krivci neka se što strože kazne.

6.) Da prosvjetne oblasti preporuče svim djačkim čitaonicama na pučkim i srednjim školama, da se pretplate na »Hrvatski planinar«.

Opaska: Prijedlozi petom pododboru prihvaćeni su kao rezolucija kongresa, a o predlozima prvom pododboru obećali su delegati državne i južne željeznice voditi brigu, da se po mogućnosti ostvare.

ZAPISNIK

VIII. redovite glavne skupštine podružnice Hrvatskog planinarskog društva u Gospicu obdržane dne 28. januara 1923. u 3 sata poslije podne u prostorijama hotela »Lika« u Gospicu sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika.
2. Ovjerovanje zapisnika VII. redovite glavne skupštine od 9. IV. 1922.
3. Izvještaj tajnika.
4. Izvještaj blagajnika.
5. Izvještaj pročelnika nadzornog odbora.
6. Izvještaj ekonoma.
7. Apsolutorij upravnom odboru.
8. Izbor odbora od 5 lica.
9. Izbor nadzornog odbora.
10. Eventualije.

Ad 1. Predsjednik ustanavljuje, da je prisutan dovoljan broj članova za obdržavanje skupštine, te pozdravlja prisutne članove, osvrnući se opsežnije na zadaću i svrhu planinarstva uopće, a naročito onu ličkih planinara.

Ad 2. Tajnik čita zapisnik VII. redovite glavne skupštine od 9. IV. 1922., koji se jednoglasno bez prigovora ovjeravljuje.

Ad 3. Tajnik Dr. Mile Binički čita svoj izvještaj koji glasi:

Slavna skupštino! Evo za kratko vrijeme navršit će se 11 godina, kako naše društvo opstoji i širi planinarsku ideju ne samo u Gospicu već u cijeloj Lici, pa i izvan rjezinih granica.

Uza sve neprilike sadanjih teških i nesrednjih vremena naše je društvo ipak lije-

uznapredovalo i napreduje svakim danom sve više. Ono broji danas 195 članova utemeljitelja, te 4 člana utemeljitelja, koji uplaćuju utemeljitelju članarinu obročno i 174 redovita člana, te je tako po broju svojih članova utemeljitelja najveće planinarsko društvo kod nas. Ovaj veliki broj naših članova utješljiva je pojava za svakog, koji shvaća i razumije zadaču planinarstva, jer taj broj dokazuje, da ih je mnogo već, koji su shvatili zamašnost planinarstva i veliku moralnu i materijalnu korist, što je pruža razvijanje planinarstva dotičnom kraju.

Ima nas, kako vidite, mnogo, ali nas je još ipak malo, jer je planinarstvo osobito kod nas u Lici jedno preprostrano i zahvalno polje rada za svakoga, koji je voljan i spremjan da poradi štogod za odbro svoga naroda i svoga kraja. A Ličan bi upravo, gospodo, svaki, kako je to lijepo razložio naš predsjednik, morao biti oduševljen planinar i na svakom koraku promicati planinarstvo, jer je upravo ono kadro, da siromašnijoj ali prirodnim krasotama bogatoj Lici donese blagostanje i procvat.

Ne mogu gospodo i ako je to suvišno pred Vama, a da ovdje ne spomenem, da naše društvo, a i cijela Lika duguje veliku zahvalnost onome, koji je to društvo osnovao, podigao ga do ove visine, koji ga kao predsjednik vodi od njegova postanka, koji je za njega zagrijan i oduševljen isto onako danas, kao i onoga dana, kada ga je osnovao. Veliku zahvalnost dugujemo mi svi g. predsjedniku Gojtanu, planinaru u potpunom smislu, koji nam svima u planinarstvu mora biti uzorom, koji je usko vezan s našim društvom tako, da nitko, koji pobliže pozna naše društvo, ne može pomisliti na podružnicu Hrvatskog planinarskog društva u Gospiću, a da se u isti čas ne sjeti g. Gojvana.

U prošloj godini otela nam je smrt članove utemeljitelje gg. Danju Dimića, veleposjednika i Cvetka Piletića, carinarskog upravnika, kojima nek je vječna slava!

Rad našega društva bio je u prošloj godini u glavnom slijedeći:

Održano je IX odborskih sjednica, na kojima su rješavani tekući poslovi. Na ovim sijelima sudjelovali su skoro uvijek svi članovi odbora, a osim toga uvijek i po nekoliko gosti.

Prošle godine priredilo je naše društvo više izleta, od kojih spominjem Duhovski izlet na Plitvička jezera, zatim izlet preko Visočice, Tribnja, Obrovca, Crnopca i Graca, koji je trajao od 8.—12. jula. Oba ova izleta vodio je naš predsjednik, te je prigodom drugoga izleta markiran put na Visočicu pa sve do mora: Kruščica—Tribanj.

Naš član nadšumar Rugole markirao je put Kosinj—Štirovača, a naš predsjednik prigodom jednog izleta najkraći put Kubus-Karlobag.

U mjesecu decembru bili smo putem domaćih novina pozvali članove i goste, da sudjeluju u što većem broju na zimskim iz-

letima, kojih smo namjeravali više prirediti, no uslijed slabog odziva članova i lošeg vremena nisu se ti izleti mogli do danas poduzeti. Prvi izlet bio je poduzeo naš predsjednik dne 17. decembra sa nekolicinom članova na Velebit, ali su se morali uslijed lošeg vremena povratiti.

Naše je društvo svakako nastojalo, da ove godine barem otpočne sa gradnjom planinarskog doma na Visočici, ali nam to ne bišaće moguće, jer još nikada ni unatoč mnogobrojnim urgencijama po nama, a i po našoj matici, nije ministarstvo rješilo našu molbu za doznaku mjesta i gradjevnog materijala. Isto tako ni kotarska oblast u Gospiću nije nam podijelila gradj, dozvole, što sada obzirom na zimsko vrijeme neće biti još moguće, jer se ne može obaviti očevad na licu mjesta.

U savezu s ovim izvjestiti mi je, da smo prošle godine poduzeli živu akciju, ne bi li što više sakupili novaca za gradnju tog doma, te smo i putem novina, a i posebnim zamolnicama zamolili mnoge novčane zavode i neke uglednije osobe, da nas pomognu kojim novčanim prinosom, no na žalost bio je odziv jako slab, te nam osim nekoliko manjih prilosa i jednoga većega od g. Grivičića iz Zagreba, nije nitko drugi ništa poslao, a Hrvatska Eskomptna banka u Zagrebu je dapače na jedan neuobičajni način u hrvatskom kulturnom svijetu povratio naš dopis bez ikakove popratnice. Time sam u kratko izložio rad našeg društva u prošloj godini, pa molim slavnu skupštinu, da izvoli ovaj izvještaj primiti do znanja i riješiti me tajničke časti.

Ad 4. Blagajnik Milan Ninčić čita svoj izvještaj, koji glasi:

Slavna skupštino! Na zadnjoj prošloj godišnjoj skupštini našega društva izvjestio sam, da se je imovinsko stanje društva saštojalo:

1. iz gotovine od	K 56.—
2. iz gotovine uložene na knjižicu Srpske štedionice br. 4353 pod naslovom »Podružnica Hrvatskog planinarskog društva, ovdje	K 1.992.—
3. iz gotovine uloženu na istu knjižicu Srpske štedionice, ovdje broj 4647 pod naslovom »Gotovina za izgradnju planinarskih domova na Velebitu«	K 26.357.—
4. Iz gotovine uložene na knjižicu Hrvatske dioničke štedionice broj 2992 pod naslovom »Hrvatsko planinarsko društvo«	K 8.532.34

dakle sveukupna imovina iznosila je koncem godine 1921.

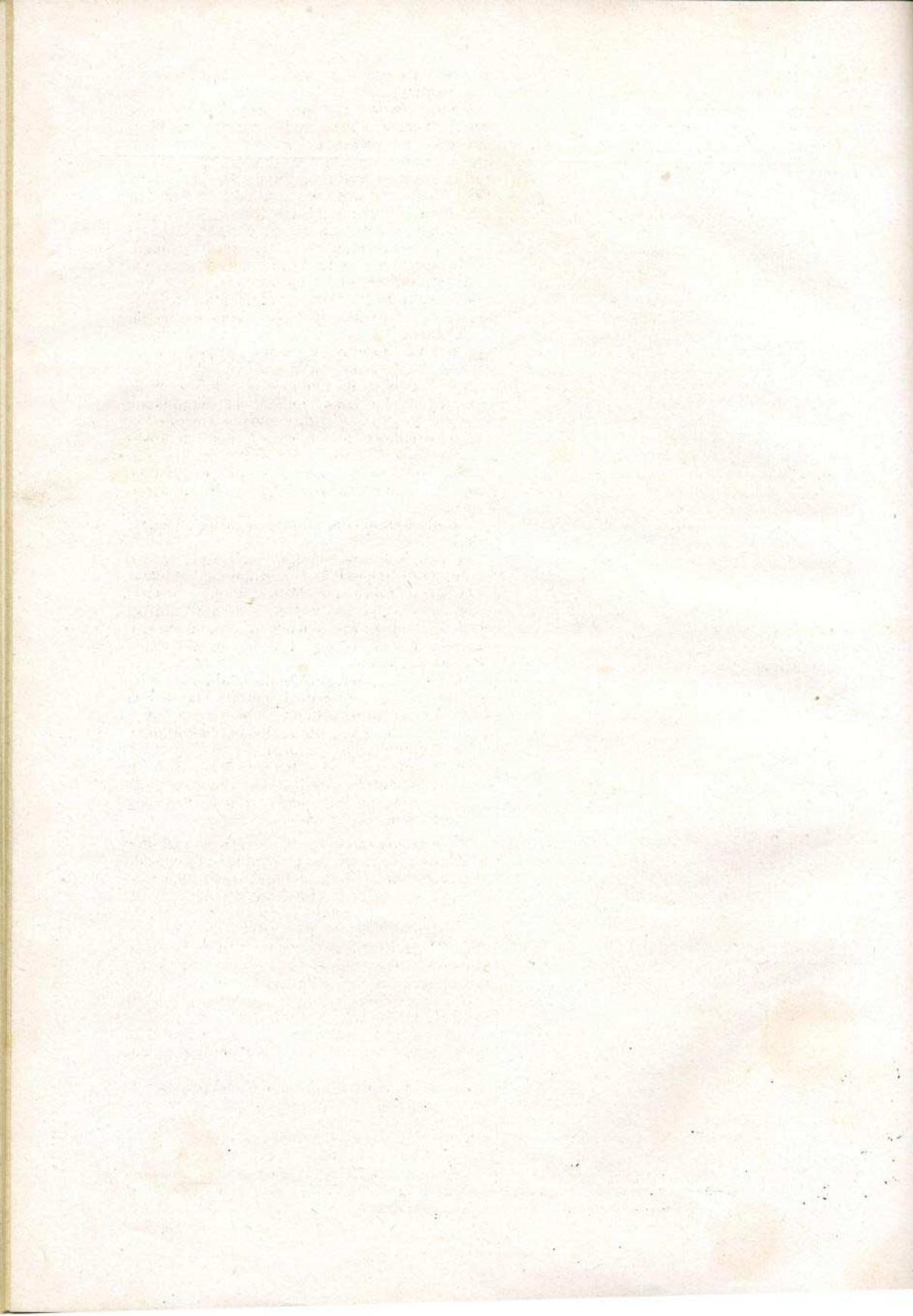
K 36.937.34

Tokom godine 1922., a i ranijih godina živim zauzimanjem našeg g. predsjednika koji upotrijebi svaku zgodu u korist društva

VRHUNAC VEL. RISNJAKA, DVORŽAKOVA STIJENA.

FOTO: I. POLJAK.

naša se društvena imovina povećala, a nastala je iz prikupljanja redovite članarne od starih i novih članova, te novih članova utemeljitelja, darova društvu itd.

Prihod društva u 1922. bio je ovaj:

1. na samoj redovnoj članarini uplaćeno je u godini 1922.	K 8.290.—
2. na utemeljiteljnoj članarini	K 12.730.—
3. na darovima društvu	K 3.978.—
4. na rasprodanim društvenim znakovima	K 790.—
5. na upisnini	K 52.—
6. na preplati za list »Planinar«	K 1.920.—
7. na kamatima uloženih glavnica u Sr. šted.	K 1.159.33
Sav ukupni prihod bio bi	K 28.919.33

Nasuprot ovoj svoti stoji

Rashod:

1. iz poslate 1/3 uteem. i redovne članarine društvenoj matici Zagreb za 1921.	K 2.657.33
2. za poslatu 1/3 uteem. i red. članarine društvenoj matici za 1922.	K 5.913.—
3. za poslatu preplatu na list Planinar	K 1.920.—
4. za poslato za značke matici	K 790.—
5. za izdanu poštarinu	K 475.—
6. preplata na list »Naša Otadžbina«	K 72.—
7. izdano za boje za oznaku puteva na Visočici	K 198.—
8. plaća društvenom podvrdovniku g. Pezelju	K 600.—
Sav ukupan rashod iznosi bi	K 12.625.33
Cjelokupan prihod od 1. I. do 31. XII. 1922.	K 28.919.33
Cjelokupan rashod od 1. I. do 31. XII. 1922.	K 12.625.33

Dakle čisti prihod iznosi K 16.294.—

koji je koristinosno ulagan u Srpsku štendicu u Gospicu na knjižicu broj 4646 onim redom, kako je u blagajnu i pritjecao.

Prema gore izloženom stanju društvene imovine sastoji se koncem godine 1922.:

1. iz uložene gotovine na knjižicu Srp. šted. broj 4647	K 42.651.—
2. iz uložene gotovine na knjižicu Srp. šted br. 4353	K 1.756.—
3. iz uložene gotovine na knjižicu Hrvatske dij. Štedione br. 2902	K 8.532.34

Sva ukupna imovina iznosi K 52.939.34 ili **Dinara 13.234.83.** — Ovu dinarsku vrijednost tističem zato, jer prema rješenju g. ministra trgovine i industrije V. broj 4493 od 30. 9. 1922. imaju sve ustanove, koje podlože javnom polaganju računa od 1. januara 1923. voditi svoje knjige u Dinarima, pri čemu vrijedi odnos 1 Dinara za 4 K za sve

aktivne i pasive bez obzira na datum njezinog postanka.

Prema ovome rješenju pretvorio sam i u knjige zaveo saldo i naše imovine, te sa 1. januara iste vodim u dinarskoj valuti. Molim slavnu skupštinu da ovo moje razlaganje o stanju i kretanju blagajne u godini 1922. uzme na znanje i podjedno da me riješi daljnje dužnosti blagajnika.

Skupština jednoglasno prima do znanja ovaj izvještaj blagajnika, te mu na njegovom osobitom trudu izriče naročitu hvalu.

Ad 5. S obzirom na činjenicu, kako je već tajnij izvjestio, da do gradnje planinarskog doma na Visočici nije ove godine moglo doći, kao i s obzirom na to, da je tajnik o markiranju puteva izvjestio, — otpada izvještaj društvenog ekonoma.

Ad 6. Pročelnik nadzornog odbora gosp. Nikola Pavičić izjavljuje, da su blagajničke knjige i blagajna u redu vodjene i pronadje ne, te predlaže da se odboru podijeli apsolutorij.

Skupština prima ovaj izvještaj do znanja.

Ad 7. Skupština podjeljuje odboru apsolutorij.

Ad 8) Jednoglasno bude izabran slijedeći odbor:

Predsjednik Ivan Gojtan, odvjetnik u Gospiću, podpredsjednik Ivo Kolačević, knjižar u Gospiću, tajnik Dr. Mile Binički, odvjetnički perovodja u Gospiću, blagajnik Milan Narančić, blagajnik srpske štedionice u Gospiću, ekonom Stjepan Pavlin, inžinir gradj. sekcije u Gospiću.

Ad 9) Jednoglasno budu izabrana slijedeća gospoda u nadzorni odbor: Nikola Pavičić, kr. sudb. nadoficijal, Tomica Pejnović, trgovac u Gospiću, Jure Dušan, blagajnik I. ličke štedionice u Gospiću.

Budući da nije bilo inih predloga, to predsjednik skupština zaključuje i članove moli, da i dalje poklone ljubavi i požrtvovnosti društvenome napretku.

Nove podružnice H. P. D Prošle godine je osnovan u ubavim Lokvama planinarski klub »Runolist«, koji je lijepo široj ideju planinarstva u našem Gorskom Kotaru. Priredio je izlete na Risnjak, Slemen, Bitoraj, Viševicu, Slavici u zimski izlet na Medvedjak. Prije kratkog vremena pristupio je taj klub kao podružnica Hrv. Plan. društву, i nosi ime podružnica H. P. D. »Runolist« u Lokvama. Tako je ponovno oživila podružnica H. P. D. u Lokvama, koja dugo vremena nije djelovala, što je šteta za onaj tako lijepi kraj, koji je za planinara vrlo zanimiv.

Druga je podružnica osnovana prije kratkog vremena u Karlovcu, pak je već održala dva vrlo uspjela predavanja o Velbitu i Gorskom Kotaru, a sabrala je u kratko vrijeme preko stotinu članova.

Treća je podružnica osnovana u pitomom našem Zagorju u Zlataru. Kako Zlatar leži na podnožju Ivančice, to ova podružnica ima nade da će se lijepo razviti i dje-

lovati, tako da će planinari iz Zagreba moći od nje uvijek dobiti potrebne i shodne upute za izlete u naše ubavo Zagorje. Sve tri podružnice izabrale su privremeni odbor i otpoštale su svoja pravila na odobrenje, a čim ovo stigne, izabrat će se stalni odbori. Međutim vrše sve funkcije već sada privremeni odbori, koji su već započeli sakupljanjem članova i inim društvenim radom. Mladim našim podružnicama želimo puno sreće u njihovu napretku i razvoju.

Vodić na Plitvička jezera. Vrli naš planinar i fotograf g. D. Paulić, pripremio je i napisao vrlo lijep i opširan »Vodić na Plitvička jezera«. Kako nam je solidni i savjesni rad g. Paulića već od prije poznat, to i ovo njegovo djelo nosi sva obilježja njegovih prvašnjih radova na polju planinarstva. Djelo obasije sve upute koliko za sama Jezera, toliko i za blizu i dalju okolicu, sve pristupe kolne, automobilske i željezničke, donaša detaljne opise Jezera, njihov postanak, njihovu faunu i floru, klimu, razne izlete u blizu i dalju okolicu, opise hotela i inih gostionica kao i opise svih onih krasota, koje su usredotočene u plitvičkom okolišu. Djelo je urešeno sa 26 prekrasnih fotografija na umjetničkom papiru, jednim umjetničkim višebojnim prilogom i 4 karte. Vodić izdaje Nakladna zadruga Hrv. Planinara, a prodajna cijena mu je za članove H. P. D. 30 Din., dok za nečlanove стоји 40 Din. Pošto je naklada istoga dosta malena, to se pozivaju gg. članovi i članice H. P. D., da se za vremena predbilježe za lijepo i važno djelo, kako ne bi ostali bez njega.

Popusne cijene za članove H. P. D. Vlasnik vile »Horvat« na samoborskoj Plješevici javlja, da članovi H. P. D. uz predočenje člaške iskaznice imadu u njegovoj gostioni na opskrbi 20% popusta. Osim toga ima za planinare na raspolaganje uvijek jedna soba sa nekoliko postelja uz cijenu od 7 Din. 50 p. po osobi.

Naša otadžbina Prof. D. Jakšić u Karlovcu izdaje časopis »Naša otadžbina«, u kojem donaša opise iz svih krajeva naše do-

movine, sa lijepim i ukusnim slikama na umjetničkom prilogu. List izlazi svaki mjesec, a stoji godišnje 36 Din. Naručuje se kod prof. D. Jakšića, Karlovac, Rakovačka ul. 27. II. kat. Kako je list dobro uredijan, vrijedan je pažnje, pak se preporučuje članovima.

Pogodnost članovima H. P. D. u švicarskim alpinskim kućama. U 12. broju g. 1922. »Alpina« švicarskog alpin kluba u Bernu nalazi se za Hrv. Plan. Društvo kao i za pojedinca planinara vrlo važna obavijest, koja u prijevodu glasi: »Obavješćujemo Vas, da je Š. A. C. (švicarski alpin klub) privolio na reciprocitet klupske koliba sa Hrvatskim Planinarskim Društvom. Time je H. P. D. pokročilo u svjetskoj alpinistici opet za jedan korak naprijed, što je od velike važnosti koliko za samo društvo, toliko za pojedinca planinara člana H. P. D., koji želi posjetiti divotne Alpe i krajeve visoko gorske Švicarske. Pobliže upute u društvenoj poslovniči, Trg I. br. 15.

Pristup u njemačko i austrijsko planinarsko društvo. Sekcija »Austrija« njemačkog i austrijskog planinarskog društva (Deutscher und österreichischer Alpenverein) priopćuje u svom listu br. 2. god. 1923. prinose, što ih imadu plaćati članovi društva u god. 1923. Članarina se plaća u valuti dotične zemlje, u kojoj član stalno boravi. Ta članarina prema tomu iznosi: za Njemačku i Njem. Austriju 40.000 njem. austr. kruna = 60 Din., supruge, malodobna djeca i slušatelji visokih škola plaćaju 20.000 njem. austr. kr. = 30 Din., osim toga plaćaju svi članovi poseban prinos za gradnju skloništa prema vlastitoj uvidjavnosti. Za ostale zemlje je slijedeći odnos:

Cehoslovačka 30 č. kruna; Madjarska 6000 madj. kr., Švicarska 5 šv. fr., Italija 20 lira. Amerika 1 dolar. Švedska 4 šved. kr. Norveška 5nor. kr. Holandija 2 hol. for. Rumunjska 120 lei-a. S. H. S. 100 Din. Poljska 25.000 polj. maraka.

Novi članovi plaćaju u ime upisnine 50% i prinos za gradnju skloništa prema vlastitoj uvidjavnosti.

SADRŽAJ: D. Paulić: Špik. (Str. 33.). — Gj. J.: Na Triglavu. (Str. 37.). — J. Poljak: Krš. (Str. 40.). — Naše slike opis. (Str. 43.). — Društvene vijesti. (Str. 43.).

Izdaje »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u nakladi »Nakladne Zadruge Hrv. Planinara« u Zagrebu.

Odgovorni urednik: Dr. Josip Poljak.

Tiskara »Merkur« d. d., Zagreb.